

ГОТОВНІСТЬ СТУДЕНТІВ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ ДИДАКТИЧНИХ ІГОР В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

Анотація: у статті аналізується стан підготовки вчителів до використання дидактичних ігор у навчально-виховному процесі початкової школи. Визначаються показники, критерії та рівні готовності майбутніх учителів до організації дидактичних ігор у навчанні молодших школярів іноземної мови. Звертається увага на необхідність системного підходу до підготовки студентів організовувати дидактичні ігри.

Annotation: the state of teachers training to the using of didactic games in the educational process in primary school is analyzed. The exponents, criteria and levels of future teachers' willingness to organization the didactic games with junior pupils in studying English are determined. The attention is paid to the necessity of systematic approach to the students training for organization the didactic games.

Мета: дослідити стан використання дидактичних ігор у навчально-виховному процесі початкової школи, визначити критерії та рівні готовності студентів до організації дидактичних ігор у навчанні молодших школярів іноземної мови.

Актуальність дослідження пов'язана зі змінами в системі освіти, зокрема, у початковій ланці, і в цьому контексті – з необхідністю готовності студентів до організації дидактичних ігор у навчанні молодших школярів іноземної мови з урахуванням сучасних досліджень у галузі педагогіки та психології.

Ключові слова: дидактична гра, іноземна мова, професійна підготовка, студенти, початкова школа.

З реформуванням системи освіти України особлива увага звернена на процес підготовки майбутнього вчителя. У зв'язку з обов'язковим вивченням іноземної мови з 2 класу постає питання про ефективність підготовки майбутнього вчителя іноземної мови до роботи в початкових класах. Варто зауважити, що одним із найважливіших є розвивальний аспект вивчення іноземної мови, пов'язаний зі стрімким розвитком пам'яті, мислення,

мовлення, сприймання, уваги молодших школярів. З цією метою доцільно використовувати дидактичні ігри, які сприяють розвитку здібностей дітей, урізноманітнюють види їхньої діяльності в навчально-виховному процесі. Отже, у реалізації поставлених завдань визначальна роль належить саме вчителю, його креативності, якості професійної підготовки. Саме тому, на нашу думку, *актуальним* є дослідження готовності студентів до організації дидактичних ігор у навчанні молодших школярів іноземної мови.

Проблеми підготовки студентів до використання гри в навчально-виховному процесі досліджували Н. Сулаєва (Підготовка вчителів початкових класів до використання дидактичної мистецької гри в навчально-виховному процесі), Н. Дівінська (Формування у студентів філологічних факультетів професійних умінь проведення навчально-педагогічних ігор), Н. Яременко (Підготовка майбутніх учителів до організації дозвіллевої ігрової діяльності учнів основної школи) та інші.

Проблемі використання ігрових ситуацій у процесі вивчення іноземної мови в початковій школі надавали значення С. Ходоровська, Т. Шкваріна, С. Роман, О. Чернякова, С. Шустваль, Н. Масна, Н. Дручків, О. Михайлова, О. Паршикова, Г. Волошан та інші. На важливість використання гри в навчанні та вихованні дітей вказували в дослідженнях В. Крутій (Активізація навчальної діяльності молодших школярів у процесі використання дидактичних ігор), К. Валуєва (Гра в процесі вивчення англійської мови), А. Гергель (Педагогічні умови ефективності навчання іноземних мов на початковому етапі в середній школі (на матеріалі англійської мови)) .

Однак, на жаль, багато проблем щодо підготовки вчителів іноземної мови залишаються невирішеними, зокрема, підвищення та вдосконалення рівня викладання навчальних дисциплін, розробка ігрових методик, навчання майбутніх учителів творчо складати плани-конспекти уроків із використанням дидактичних ігор, навчальних педагогічних ігор для підготовки студентів до майбутньої діяльності тощо.

Як свідчить практика та аналіз навчально-виховного процесу, дидактичні ігри організовуються педагогами вкрай рідко. Це відбувається безсистемно. Більшість не вміють підготувати дітей до ігрової діяльності, організувати гру та реально оцінити можливості учнів у зазначеному виді діяльності, не завжди

належно оцінюють дидактичну цінність і можливості ігор. Тому, на наше переконання, існує необхідність ширшого використання дидактичних ігор іноземної мови в навчально-виховному процесі початкової школи, усвідомленого підходу вчителя до цього виду роботи як дієвого методу навчання та виховання.

Задля усвідомлення педагогами іноземних мов важливості та необхідності використання дидактичних ігор у навчально-виховному процесі початкової школи, нами проводилось анкетування та інтерв'ювання студентів педагогічних факультетів спеціальності “Початкове навчання. Англійська мова та література” та вчителів іноземної мови в початкових класах. В анкетуванні взяло участь 245 респондентів, серед них: студенти Педагогічного інституту Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, педагогічного факультету Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка та учителі іноземної (англійської) мови в початкових класах шкіл міста Івано-Франківська.

При аналізі отриманих результатів з'ясовано, що 79% респондентів позитивно ставляться до організації дидактичних ігор для вивчення іноземної мови в навчально-виховному процесі початкової школи; 13% опитаних наголошують, що іграм повинна відводитись другорядна роль; 5% педагогів визнають, що їм бракує вмінь організувати дидактичні ігри; 2% респондентів зайняли нейтральну позицію; 1% опитаних підходить негативно до застосування дидактичних ігор у навчально-виховному процесі початкової школи.

З метою виявлення досвіду використання дидактичних ігор у вивченні іноземної мови в навчально-виховному процесі початкової школи, проводилось анкетування з учителями в письмовій формі. Усього проаналізовано 54 анкети. На основі аналізу отриманих даних з'ясувалось наступне: 65% учителів використовують дидактичні ігри в навчанні іноземної мови, 33% – епізодично, 2% – не використовують дидактичні ігри в своїй діяльності.

Також нас цікавила думка респондентів стосовно важливості підготовки вчителів іноземних мов до організації дидактичних ігор у навчально-виховному процесі початкової школи. На запитання “Чи потрібна, на Вашу

думку, спеціальна підготовка вчителя організувати дидактичні ігри в навчально-виховному процесі початкової школи?”, ми отримали наступні відповіді: від учителів іноземної мови в початковій школі: “так” – 87%, “ні” – 11%, “не знаю” – 2%; від майбутніх учителів іноземної мови в початковій школі: “так” – 89,5%, “ні” – 6%, “не знаю” – 4,5%. Отже, більшість опитаних погодилися з тим, що необхідна спеціальна система підготовки у ВНЗ для отримання необхідних теоретичних та практичних навичок організувати дидактичні ігри з метою вивчення іноземної мови в початковій школі.

Наступним етапом нашого дослідження було визначити критерії, показники та рівні готовності майбутніх учителів іноземних мов до організації дидактичних ігор у навчально-виховному процесі початкової школи.

Рівні готовності професійної підготовки майбутніх учителів іноземних мов до організації дидактичних ігор ми визначали за критеріями. **Готовність до професійної діяльності** – це психофізичний стан спеціаліста, котрий дає можливість володіти необхідними знаннями, уміннями, навичками і може негайно перейти до безпосереднього виконання своєї професійної діяльності [1, 88].

Під **критерієм**, за С. Будак, розуміємо ознаку, міру оцінювання досліджуваного явища, змін, які мали місце у процесі розвитку особистості в результаті експериментального навчання та визначення дидактичних умов, за яких визначена гіпотеза відповідає чи не відповідає результатам експерименту [2, 54]. У нашому випадку критерії оцінки базуються на порівнянні вихідного рівня (показника) готовності студента до використання дидактичних ігор з іноземної мови на основі певної методики з вихідним рівнем готовності студентів до організації дидактичних ігор у практичній діяльності. Показник – це ознака, наочні дані про результати роботи [3, 838].

Нами визначено три критерії готовності майбутніх учителів іноземних мов до організації дидактичних ігор у навчально-виховному процесі початкової школи: пізнавально-теоретичний, рефлексивно-професійний та імпровізаційно-ігровий. Перший критерій відповідає рівню *теоретичної підготовки студентів до організації ігрової діяльності*, другий – *теоретико-практичної*, третій – *творчо-практичної*. Таким чином **пізнавально-теоретичний критерій** включає теоретичну готовність студентів до використання

дидактичних ігор у навчанні молодших школярів іноземної (англійської) мови на практиці й характеризується наступними показниками: умінням визначити поняття “дидактична гра в навчанні іноземної мови”, визначенням видів дидактичних ігор; знанням основ теорії планування та організації класної та позакласної роботи з іноземної мови з використанням дидактичних ігор; знанням про роль дидактичних ігор для розвитку пізнавальної активності, зацікавленості та розвитку особистості молодшого школяра у вивченні іноземної мови; знанням психолого-педагогічних умов ефективного використання дидактичних ігор.

Рефлексивно-професійний включає практичну готовність студентів до організації дидактичних ігор. Характеризується наступними показниками: умінням добирати дидактичні ігри іноземної (англійської) мови відповідно до рівня знань, умінь і навичок, вікових, психологічних та індивідуальних особливостей молодших школярів, ураховуючи етап навчально-виховного процесу, упроваджувати їх у навчально-виховний процес; створювати ігрову навчальну ситуацію та організувати режисуру гри; узагальнювати і впроваджувати досвід викладачів вищих навчальних закладів та вчителів шкіл, котрі активно використовують дидактичні ігри; мотивацією до креативної педагогічної діяльності, володінням педагогічною технікою та тактом, особистісно орієнтованими прийомами педагогічної взаємодії, професійною спостережливістю й рефлексією.

Імпровізаційно-ігровий передбачає творчий підхід учителя до організації навчально-виховного процесу з іноземної мови. Включає уміння володіти виразністю голосу, пантомімічним зображенням об’єктів та явищ у процесі організації дидактичних ігор, відтворити або організувати танок; адаптувати, переробляти та створювати сценарій дидактичної гри в навчанні іноземної мови; організовувати дидактичну гру відповідно до психоемоційного стану учнів; використовувати демократичний стиль спілкування з дітьми у грі.

З метою виявлення рівнів готовності майбутніх учителів іноземних мов до організації дидактичних ігор у навчально-виховному процесі початкової школи нами використовувались такі методи, як бесіди зі студентами, вчителями іноземних мов у початкових класах, анкетування, спостереження за роботою педагогів іноземних мов у початкових класах та роботою студентів під час

практики в школі, аналіз конспектів занять, проведених студентами в школі, інтерв'ювання студентів, моделювання різноманітних педагогічних ситуацій.

За результатами проведеного дослідження виявлено загальні вихідні рівні сформованості готовності студентів до організації дидактичних ігор іноземної мови в навчально-виховному процесі початкової школи на констатувальному етапі експерименту: високий (креативний), достатній (репродуктивний), низький (інтуїтивний).

Характеристику рівнів сформованості готовності студентів до організації дидактичних ігор іноземної мови в навчально-виховному процесі початкової школи подано в таблиці 1.

Таблиця 1

Характеристика рівнів сформованості готовності студентів до організації дидактичних ігор іноземної мови в навчально-виховному процесі початкової школи

№ з/п	Рівень готовності	Якісна характеристика рівня
1	Високий (креативний)	Кожен з показників готовності виявляється яскраво у взаємозв'язку з іншими показниками, є чітко усвідомленими і важливими для студента
2	Достатній (репродуктивний)	Показники готовності проявляються достатньо інтенсивно, однак спостерігаються певні прогалини в знаннях, уміннях, навичках, прагненні до розвитку педагогічної майстерності та саморозвитку
3	Низький (інтуїтивний)	Показники готовності виявляються слабо, характеризуються фрагментарністю, нестабільністю, недостатньою усвідомленістю

Аналіз отриманих даних експериментального дослідження, недостатній рівень готовності студентів до організації дидактичних ігор у навчально-виховному процесі початкової школи potwierдили необхідність упровадження спецкурсу в систему підготовки майбутніх фахівців. Визначені критерії та показники готовності студентів лягли в основу методики підготовки майбутніх учителів іноземних мов організовувати дидактичні ігри в навчально-виховному процесі початкової школи. Запропонована методика передбачає реалізацію

розробленого нами спецкурсу за вибором “Організація дидактичних ігор у навчально-виховному процесі початкової школи (на матеріалі вивчення іноземної мови)”, використання дидактичних ігор у навчанні іноземної мови у процесі педагогічної практики студентами. Мета курсу – підвищити рівень сформованості умінь у майбутніх учителів іноземної мови організовувати дидактичні ігри в навчально-виховному процесі початкової школи.

Отже, до дидактичних умов формування готовності майбутніх учителів іноземних мов організовувати дидактичні ігри нами визначено наступне:

актуалізацію зацікавленості особистості студента в навчанні дітей молодшого шкільного віку іноземної мови та організацію дидактичних ігор з метою полегшення засвоєння мови учнями;

організацію навчального процесу майбутніх учителів з орієнтацією на поєднання психолого-педагогічних, спеціальних та методичних дисциплін, навчальних педагогічних ігор і самостійної роботи студентів.

Підсумовуючи сказане вище, слід зауважити, що результативність та ефективність проведення дидактичних ігор забезпечується готовністю вчителя креативно підходити до навчання іноземної мови. На нашу думку, розвиток практичних умінь студентів організовувати дидактичні ігри можна забезпечити через використання навчальних педагогічних ігор у ВНЗ. Тому подальші наукові дослідження полягають у розробці та впровадженні зазначених ігор у практичну діяльність студентів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Б у д а к С. В. Підготовка майбутніх вчителів до навчання іноземної мови учнів початкових класів // Наук. вісник: Пед. науки: Зб. наук. пр. – Миколаїв, 2003. – Вип. 5. – С. 86–91.
2. Б у д а к С. В. Формування готовності студентів до іншомовної діяльності з дошкільниками: Монографія зі спецпрактикумом у 2 книгах. – К.: Слово, 2008. – С. 54.
3. Великий тлумачний словник сучасної української мови / Укл. і голов. ред. В. Т. Б у с е л. – К.: Ірпінь: ВТФ “Перун”, 2003. – С. 838.